

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут економіки
Кафедра економіки, обліку і оподаткування

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання курсової роботи для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
усіх форм навчання

Затверджено на засіданні кафедри
економіки, обліку і оподаткування
Протокол № 17
від 21 жовтня 2023 р.

ЧЕРНІГІВ 2023

Управлінський облік. Методичні рекомендації до виконання курсової роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 071 «Облік і оподаткування» усіх форм навчання/Укл. Гнедіна К.В. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка». 2023. 32 с.

Укладач: ГНЕДІНА КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування.

Відповідальна за випуск: ДЕРІЙ ЖАННА ВОЛОДИМИРІВНА, завідувач кафедри економіки, обліку і оподаткування, д.е.н., професор.

Рецензент: ПЕРЕТЯТЬКО ЮЛЯ МИТРОФАНІВНА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування Навчально-наукового інституту економіки Національного університету «Чернігівська політехніка».

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»	5
2. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ	6
3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	8
4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	21
5. ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	23
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	22
7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	24
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	26
ДОДАТОК А – ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ.....	28
ДОДАТОК Б - БІЗНЕС-МОДЕЛЬ CANVAS ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	29
ДОДАТОК В - ДІАГНОСТИКА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА.....	30
ДОДАТОК Г – МАТРИЦЯ SWOT-АНАЛІЗУ.....	31
ДОДАТОК Д - ЕСКІЗ БІЗНЕС-СТРАТЕГІЇ (BUSINESS STRATEGY SKETCH)*.....	32

ВСТУП

Курс «Управлінський облік» спрямований на надання здобувачам вищої освіти знань і навичок з організації системи управлінського обліку на підприємстві, ведення управлінського обліку та складання управлінської звітності, прийняття управлінських рішень та їх оцінювання. Предметом є теоретико-методичні основи організації системи управлінського обліку на підприємстві. Основними завданнями вивчення дисципліни є: ознайомлення з принципами та методами управлінського обліку, його місцем та роллю в управлінні підприємством, набуття вмінь застосовувати відповідні методи і прийоми в процесі обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, розробки форм внутрішньої звітності, формування бюджетів доходів та витрат, аналізу відхилень, прийняття управлінських рішень, управління результатами діяльності підприємства, складання управлінської звітності, а також розвиток гнучких навичок (soft skills), які є необхідними для фахівців у сфері управлінського обліку [1].

Виконання курсової роботи з дисципліни «Управлінський облік» здобувачами вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» передбачено ОПП «Облік і оподаткування». Курсова робота виконується під час вивчення курсу «Управлінський облік», що сприяє поглибленню отриманих теоретичних знань та формуванню вмінь і навичок практичного застосування методичних підходів до формування системи управлінського обліку на підприємстві, прийняття управлінських рішень з метою підвищення ефективності його діяльності, вдосконалення управління результатами функціонування та визначення стратегічних напрямів розвитку суб'єкта господарювання. Написання курсової роботи ґрунтується на знаннях, отриманих здобувачами вищої освіти під час вивчення курсу «Управлінський облік», а також здобутих здобувачами вищої освіти з дисциплін «Бухгалтерський облік», «Фінансовий облік», «Теорія економічного аналізу», «Звітність підприємств». Набуті під час виконання курсової роботи теоретичні знання та практичні навички у сфері управлінського обліку можуть бути застосовані здобувачами вищої освіти під час виконання випускної кваліфікаційної роботи та у подальшій професійній діяльності. Курсова робота виконується на матеріалах підприємства, яке обирається здобувачем вищої освіти самостійно та узгоджується із науковим керівником курсової роботи. Базою для виконання курсової роботи може бути виробниче, торгівельне, сільськогосподарське, будівельне, транспортне підприємство чи суб'єкт господарювання, що належить до іншого виду економічної діяльності. У випадку, якщо базою для виконання курсової роботи є бюджетна установа (організація), страхова компанія, банківська установа, зміст роботи коригується із урахуванням специфіки діяльності установи. Інформаційною базою для написання курсової роботи є: звітність підприємства, матеріали аналітичних незалежних та науково-дослідних установ, дані Державної служби статистики

України, публікації вітчизняних і зарубіжних науковців, інформація веб-порталів тощо [2].

Дана методична розробка рекомендована для здобувачів вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітнього ступню «бакалавр» та містить вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Управлінський облік». Зокрема, визначені зміст та структура курсової роботи, надані рекомендації до написання розділів, наведені вимоги до її оформлення та порядок захисту робіт здобувачами вищої освіти [2].

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

*«Розгадуючи секрет успіху управлінців, варто дивитися не на рішення,
а на спосіб, який дозволив до нього прийти».*
Джастін Менкес

Прийняття управлінських рішень, реалізація, моніторинг результатів та оцінювання їх ефективності є невід'ємними складовими процесу управління діяльністю підприємства. Управлінське рішення спрямоване на вирішення певних управлінських завдань. Ефективність управління підприємством залежить від організації процесу прийняття управлінських рішень, а стратегічні управлінські рішення визначають вектор та напрями розвитку суб'єкта господарювання на майбутнє. Імплементация будь-якого управлінського рішення має певні наслідки, які позначаються на загальній результативності діяльності підприємства. В умовах необхідності забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання особливо важливим є врахування під час прийняття управлінських рішень не лише економічних результатів, а й екологічних та соціальних ефектів. Питання формування обґрунтованих, раціональних, своєчасних управлінських рішень є актуальним у сучасних умовах, оскільки рівень якості управлінських рішень позначається на ефективності функціонування підприємства та визначає перспективи його діяльності [3]. Саме тому оволодіння методами та прийомами управлінського обліку, отримання навичок прийняття управлінських рішень, у тому числі стратегічних, є важливими для формування висококваліфікованих фахівців у сфері обліку, оподаткування та аудиту.

Метою написання курсової роботи є закріплення та поглиблення теоретичних знань з дисципліни «Управлінський облік» та отримання практичних навичок формування та аналізу системи управлінського обліку підприємства, управління доходами, витратами та фінансовими результатами діяльності, використання та розробки форм внутрішньої звітності, а також прийняття управлінських рішень в умовах динамічних змін зовнішнього

середовища та підприємницьких ризиків з урахуванням економічних, екологічних та соціальних аспектів діяльності [2].

Для досягнення вказаної мети слід вирішити наступні завдання [2]:

- навести загальну характеристику системи управлінського обліку підприємства;
- проаналізувати елементи наявної на підприємстві політики управлінського обліку;
- дослідити внутрішню звітність, яка формується на підприємстві;
- дослідити організаційно-управлінську структуру та виявити центри відповідальності на підприємстві;
- охарактеризувати та оцінити діяльність центрів відповідальності;
- здійснити огляд процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві та оцінювання ефективності прийнятих рішень;
- здійснити оцінку стадій управління та загальну оцінку управління на підприємстві;
- дослідити взаємозв'язок обсягу діяльності, витрат та фінансових результатів;
- визначити критичний обсяг виробництва (точку беззбитковості);
- дослідити процес планування витрат на підприємстві;
- дослідити метод калькулювання собівартості продукції підприємства;
- здійснити аналіз відхилень за кошторисами (бюджетами) витрат;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення системи управлінського обліку підприємства;
- дослідити внутрішнє середовище суб'єкта господарювання, визначити його сильні та слабкі сторони, резерви нарощування його ефективності;
- дослідити зовнішнє середовище суб'єкта господарювання, його можливості та загрози.
- визначити стратегічні пріоритети розвитку суб'єкта господарювання з урахуванням соціальних, екологічних, економічних аспектів діяльності.

2. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Рекомендований *зміст* курсової роботи з дисципліни «Управлінський облік» включає [2]:

ВСТУП

1 ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА (назва підприємства)

1.1 Основні елементи системи управлінського обліку на підприємстві

1.2 Організація обліку за центрами відповідальності

1.3 Процес прийняття та оцінювання управлінських рішень на підприємстві

2 УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (назва підприємства)

2.1 Дослідження взаємозв'язку обсягу діяльності, витрат та результатів

2.2 Аналіз рівня беззбитковості підприємства

2.3 Характеристика процесу планування витрат на підприємстві

3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА (назва підприємства)

3.1 Формування комплексу заходів з удосконалення системи управлінського обліку на підприємстві

3.2 Обґрунтування стратегічних управлінських рішень та визначення стратегічних векторів розвитку підприємства

3.3 Підходи до формування Звіту про управління

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Зміст та структура курсової роботи з дисципліни «Управлінський облік» затверджуються перед початком її виконання науковим керівником курсової роботи, який призначається кафедрою. Наведений зміст і структура курсової роботи носять рекомендаційний характер та можуть бути відкориговані з урахуванням специфіки діяльності підприємства (установи, організації) за погодженням з керівником. Уточнення та внесення змін до змісту під час виконання курсової роботи можливі лише за згодою наукового керівника [2]. Орієнтовна кількість сторінок у розділах курсової роботи наведена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Рекомендована кількість сторінок у розділах курсової роботи з дисципліни «Управлінський облік» [2]

Розділ курсової роботи	Кількість сторінок
Зміст	1-2
Вступ	2-3
1.Характеристика системи управлінського обліку підприємства	10-12
2.Управління витратами та фінансовими результатами діяльності підприємства	10-12
3.Напрями удосконалення системи управлінського обліку підприємства	10-15
Висновки	2-3

Наприкінці курсової роботи наводиться список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг курсової роботи (без урахування списку використаних джерел та додатків) становить 40-45 сторінок.

3. РЕКОМЕНДАЦІ ДО НАПИСАННЯ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У *вступі* до курсової роботи обґрунтовується актуальність дослідження системи управлінського обліку підприємства у сучасних умовах господарювання, розкривається роль управлінського обліку у забезпеченні ефективного функціонування підприємства. Зазначаються мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, інформаційні джерела та методи, що застосовувалися для проведення дослідних процедур. Наводяться результати огляду останніх досліджень та публікацій вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері управлінського обліку. Здобувачем вищої освіти робиться висновок про ступінь досліджуваності даних тематичних напрямів та акцентується увага на малодосліджених питаннях (невирішених частинах загальної проблеми), що враховується при написанні курсової роботи [2].

У першому розділі курсової роботи «*Характеристика системи управлінського обліку підприємства*» досліджуються основні елементи системи управлінського обліку та політика управлінського обліку на підприємстві, організація обліку за центрами відповідальності, процес прийняття та оцінювання управлінських рішень на підприємстві [2].

Перший розділ роботи рекомендується поділити на три підрозділи. *Підрозділ 1.1* присвячений дослідженню системи управлінського обліку підприємства. При написанні цього підрозділу слід розкрити такі питання [2]:

- структурний підрозділ та/чи посадові особи, які ведуть управлінський облік на підприємстві;
- основні функції системи управлінського обліку на підприємстві та роль у забезпеченні ефективності діяльності;
- задачі, які вирішуються за допомогою управлінського обліку;
- політика управлінського обліку, наявна на підприємстві;
- методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції підприємства;
- види нормативів витрат, які використовуються на підприємстві;
- змінні та постійні витрати підприємства;
- метод розподілу непрямих витрат;
- особливості ціноутворення на підприємстві (критерії, методи, стратегія ціноутворення);
- моделі управління матеріальними запасами;
- підсистема управління персоналом та мотивації;
- внутрішня звітність, яка формується на підприємстві та джерела інформації для цієї звітності;
- програмне забезпечення, яке використовується для ведення управлінського обліку та ін.

Результатом дослідження є ідентифікація особливостей системи управлінського обліку на досліджуваному підприємстві.

У *підрозділі 1.2* наводиться характеристика системи обліку за центрами відповідальності на підприємстві. Зокрема, розкриваються такі питання [2]:

- організаційно-управлінська структура підприємства, розподіл обов'язків між структурними підрозділами та їх взаємодія у процесі управління діяльністю підприємства (схема організаційно-управлінської структури має бути представлена у додатках до курсової роботи);
- типи центрів відповідальності та їх характеристика (центр витрат, центр прибутку, цент інвестицій);
- обчислення прибутку за підрозділами підприємства;
- методичні підходи до оцінювання діяльності центрів відповідальності (підрозділів підприємства);
- показники, які використовуються на підприємстві для оцінювання діяльності управлінського персоналу (Key Performance Indicators);
- управлінська звітність, яка складається у межах центрів відповідальності;
- контроль діяльності центрів відповідальності та ін.

При написанні цього підрозділу доцільно використовувати графічний та табличний методи: для відображення організаційно-управлінської структури, взаємозв'язку між центрами відповідальності та для представлення системи показників оцінювання діяльності центрів [2].

У *підрозділі 1.3* досліджується процес прийняття управлінських рішень на підприємстві та управління підприємством в цілому. Слід розкрити такі питання [2]:

- алгоритм прийняття управлінських;
- моделі та методи прийняття управлінських рішень, що застосовуються на підприємстві;
- критерії вибору та оцінювання рішень;
- моніторинг процесу реалізації рішень, ефективність управлінських рішень;
- основні стадії, методи та підходи до управління;
- використання інформаційно-комп'ютерних технологій в процесі управління;
- підходи до загальної оцінки процесу управління підприємством.

Прийняття управлінського рішення є багатоетапним процесом, який передбачає вибір альтернативи, кожна із яких оцінюється за певними обраними критеріями [3]. Критерій – це мета на перспективу, або вимога до проекту, яка кількісно не виражена, правило порівняння та вибору альтернатив, а також результатів дій та ефекту рішення, що приймається. Основними критеріями є: критерії цілей, критерії засобів (ресурсів), критерії траєкторій (шляхи досягнення мети) [4].

У процесі прийняття управлінського рішення важливо чітко сформулювати мету, всебічно дослідити проблему, провести фундаментальний аналіз поточної ситуації та ідентифікувати наявні обмеження для вибору

можливих варіантів рішення, визначити альтернативи та оцінити їх за обраними критеріями на основі системи показників, що дозволить обрати один із можливих варіантів, враховуючи переваги та недоліки і наявні ризики. При обґрунтуванні управлінського рішення для досягнення бажаного ефекту та вирішення певного завдання слід розглядати різні способи його вирішення та формувати багато варіантів рішення (альтернатив), а при оцінюванні альтернатив - використовувати кількісні та якісні критерії. Будь-яке управлінське рішення спрямоване на досягнення певної мети (ефекту, результату), а тому й рівень його ефективності може бути оцінений за ступенем її досягнення. Ефект та ефективність є складовими частинами одного цілого, «ефект» відображає результат від реалізації рішення, а «ефективність» – наслідки. Економічну ефективність управлінського рішення можна розглядати одночасно як ступінь досягнення бажаного ефекту (мети, результату), а також як співвідношення ефекту із понесеними у процесі реалізації управлінського рішення витратами. При цьому управлінське рішення може мати позитивний економічний ефект, в той же час у процесі його впровадження можуть мати місце негативні екологічні або соціальні результати (ефекти). Ефективність управлінського рішення недоцільно оцінювати лише на основі фінансово-економічних показників, оскільки прийняте рішення може мати певні соціальні та екологічні ефекти. Тому до оцінювання управлінських рішень слід підходити комплексно та, визначаючи критерії оцінювання ефективності, враховувати усі наслідки від прийнятого та реалізованого рішення. Отже, для оцінювання ефективності управлінського рішення необхідно застосовувати багатокритеріальний підхід, що передбачає оцінювання інтегральної ефективності управлінського рішення за певними критеріями та системою показників у межах обраних критерії оцінювання [3]. Досліджуючи систему управління підприємством необхідно навести характеристику елементів управління, розкрити функції та складові процесу управління, методи та прийоми управління, які впроваджено на підприємстві, а також визначити «вузькі» місця в процесі управління.

Для оцінювання системи управління може бути використаний підхід, запропонований І. Таммом, відповідно до якого процес управління поділяється на 5 основних стадій (аналітична, стадія розробки концепції, директивна, контроль за реалізацією, стадія кінцевого контролю), кожна з яких оцінюється від 0,5 до 1, а процес управління – 1 (таблиця 3.1). Загальна оцінка системи управління є добутком оцінок його окремих стадій [4].

Таблиця 3.1

Оцінка стадій управління та його загальна оцінка
(за Таммом)*

Стадії управління	Інтервал оцінок
1. Аналітична	0,8-1
2. Стадія розробки концепції	0,5-1

3. Директивна	0,5-1
4. Контроль за реалізацією	0,8-1
5. Стадія кінцевого контролю	0,8-1
Загальна оцінка системи управління	0,128-1

*Джерело: [4]

Другий розділ курсової роботи «Управління витратами та фінансовими результатами діяльності підприємства» присвячений дослідженню взаємозв'язку витрат та результатів, процесу планування та прогнозування витрат на підприємстві, аналізу рівня беззбитковості підприємства [2].

Другий розділ курсової роботи рекомендується поділити на три підрозділи. У **підрозділі 2.1** проводиться аналіз структури та динаміки витрат підприємства, динаміки фінансових результатів діяльності, визначається рівень рентабельності діяльності та вивчається взаємозв'язок обсягу діяльності, витрат та фінансових результатів. Абсолютні та відносні показники за останні 2-3 роки слід представити у таблиці (таблиця 3.2) [2].

Таблиця 3.2

Динаміка доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства протягом 20__ -20__ рр.[2]

Найменування показника, одиниці вимірювання	Ретроспективний період, роки			Ланцюгові абсолютні прирости (+,-)		Ланцюгові темпи зростання значення показника, %	
	201_	201_	201_	201_/ 201_	201_/ 201_	201_/ 201_	201_/ 201_
<i>Доходи</i>							
Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн							
Інші доходи, тис. грн							
<i>Витрати</i>							
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн							
Адміністративні витрати, тис. грн							
Витрати на збут, тис. грн							
Інші операційні витрати, тис. грн							
Інші витрати, тис. грн							
<i>Елементи операційних витрат</i>							
Матеріальні затрати, тис. грн							
Витрати на оплату праці, тис.							

грн							
Відрахування на соціальні заходи, тис. грн							
Амортизація, тис. грн							
Інші операційні витрати, тис. грн							
<i>Фінансові результати</i>							
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.							
Фінансові результати від операційної діяльності, тис. грн							
Чистий прибуток (збиток), тис. грн							
<i>Рівень рентабельності продажу</i>							
Рентабельність продажу, %:							
- валова							
- операційна							
- чиста							

Для вивчення впливу факторів на результати діяльності підприємства слід провести факторний аналіз прибутку підприємства.

Підрозділ 2.2 курсової роботи присвячений аналізу рівня беззбитковості діяльності підприємства. *Критичний обсяг виробництва, або точка беззбитковості*, визначається аналітичним та графічним методами. Критичний обсяг виробництва у натуральних одиницях для одного виробу, тобто такий обсяг виробництва та продажу, за якого доходи дорівнюють загальним витратам, тобто підприємство не отримує ані прибутку, ані збитку (діяльність є беззбитковою) можна визначити за формулою:

$$Q_{кр} = \text{ПВ} / (\text{Ц} - \text{ЗмВ}_1), [5] \quad (3.1)$$

де $Q_{кр}$ – точка беззбитковості (критичний обсяг виробництва), од.

ПВ – постійні витрати, грн

Ц – ціна одиниці продукції, грн

ЗмВ_1 – змінні витрати на одиницю продукції, грн

У випадку, коли підприємство виробляє та реалізує не один, а декілька видів продукції точка беззбитковості визначається у грошовому виразі за формулою шляхом розрахунку такого показника, як *поріг рентабельності*:

$$\text{ПР} = \text{ПВ} / \text{Коеф}_{\text{вм}}, [5] \quad (3.2)$$

де ПР – поріг рентабельності, грн

ПВ – постійні витрати, грн

Коеф_{ВМ} - коефіцієнт валової маржі

У свою чергу, *коефіцієнт валової маржі* визначається за формулою:

$$\text{Коеф}_{\text{ВМ}} = \text{ВМ} / \text{ДР}, [5] \quad (3.3)$$

де Коеф_{ВМ} - коефіцієнт валової маржі

ВМ – валова маржа, грн

ДР – дохід від реалізації продукції, грн

Валова маржа визначається як різниця між доходом від реалізації продукції та змінними витратами:

$$\text{ВМ} = \text{ДР} - \text{ЗМВ}, [5] \quad (3.4)$$

де ВМ – валова маржа, грн

ДР – дохід від реалізації продукції, грн

ЗМВ – змінні витрати на випуск продукції, грн

Для того, щоб визначити на скільки підприємство може знизити обсяг реалізації продукції, не отримуючи при цьому збитків, слід розрахувати *запас фінансової міцності*:

$$\text{ЗФМ} = \text{ДР} - \text{ПР}, [5] \quad (3.5)$$

де ЗФМ – запас фінансової міцності, грн

ДР – дохід від реалізації продукції, грн

ПР – поріг рентабельності, грн

Для оцінювання *сили впливу дії ефекту операційного лівериджу* (операційного важеля) розраховується коефіцієнт, який показує, у скільки разів збільшиться (або зменшиться) прибуток підприємства при збільшенні (зменшенні) на один відсоток доходу від реалізації продукції:

$$\text{К}_{\text{оп.в}} = \text{ВМ} / \text{П}, [5] \quad (3.6)$$

де К_{оп.в} – коефіцієнт дії ефекту операційного важеля;

ВМ – валова маржа, грн

П – прибуток, грн

За результатами розрахунків необхідно зробити відповідні висновки щодо рівня беззбитковості підприємства [2].

У **підрозділі 2.3** курсової роботи досліджується процес планування витрат на підприємстві. При цьому слід розкрити наступні питання [2]:

- роль планування в управлінні витратами підприємства;
- нормативи витрат, які використовуються на підприємстві;
- метод калькулювання собівартості продукції підприємства;
- методи та моделі управління елементами операційних витрат;
- форми внутрішньої звітності, які використовуються для обліку, аналізу та контролю витрат підприємства, у тому числі бюджети (кошториси) витрат, які складаються на підприємстві;
- аналіз відхилень за кошторисами (бюджетами) витрат та ін.

У третьому розділі курсової роботи «**Напрями удосконалення системи управлінського обліку підприємства**» здобувачем вищої освіти розробляються пропозиції з удосконалення системи управлінського обліку підприємства, визначаються стратегічні напрями його розвитку, здійснюється огляд Звіту про управління у випадку його формування на підприємстві, надаються рекомендації щодо складання Звіту про управління. Третій розділ курсової роботи доцільно поділити на три підрозділи [2].

Враховуючи результати аналізу системи управлінського обліку підприємства, її сильні та слабкі сторони, у **підрозділі 3.1** курсової роботи визначається комплекс заходів з удосконалення системи управлінського обліку на підприємстві, які слід представити у таблиці (таблиця 3.3) [2].

Таблиця 3.3

Комплекс заходів з удосконалення системи управлінського обліку на підприємстві

№	Заходи	Шляхи досягнення	Результат
1.
2.
3.
4.

Детальний опис запропонованих заходів, які включено до таблиці, наводиться після неї. Здобувачем вищої освіти має бути запропоновано не менше трьох заходів з удосконалення системи управлінського обліку на підприємстві з обґрунтуванням їх доцільності та ефективності [2].

Крім того, на основі даних щодо діяльності суб'єкта господарювання та аналізу його звітності необхідно розробити пропозиції щодо вдосконалення внутрішньої звітності підприємства. Зокрема, проаналізувати та описати внутрішню звітність, яка формується та використовується на підприємстві для прийняття управлінських рішень, аналізу результатів діяльності, управління в цілому та визначити напрями вдосконалення внутрішньої звітності, а також розробити нову(і) форму(и) внутрішньої звітності для компанії (результати слід представити у табличному або графічному форматі).

У *підрозділі 3.2* досліджується процес прийняття стратегічних управлінських рішень на підприємстві та визначаються стратегічні вектори його розвитку. Основні питання, які розкриваються у цьому підрозділі [2]:

- чинники зовнішнього середовища, які впливають на суб'єкт господарювання;
- сильні та слабкі сторони суб'єкта господарювання, резерви нарощування його ефективності;
- зовнішнє середовище суб'єкта господарювання, його можливості та загрози;
- стратегічні пріоритети розвитку суб'єкта господарювання [6].

Зокрема, необхідно дослідити зовнішнє та внутрішнє середовища суб'єкта господарювання. На основі даних щодо діяльності підприємства необхідно:

- сформувані бізнес-модель Canvas для пізнання бізнес-процесів суб'єкта господарювання (Додаток Б).
- здійснити діагностику зовнішнього середовища підприємства (Додаток В).
- визначити сильні та слабкі сторони компанії, можливості та загрози за допомогою SWOT-аналізу (Додаток Г).

Визначення сильних та слабких сторін підприємства, які мають бути враховані при формуванні стратегії його діяльності, а також наявних зовнішніх загроз та потенційних можливостей для розвитку підприємства, здійснюється шляхом проведення SWOT-аналізу. Дослідження методики SWOT-аналізу та особливостей діяльності підприємств з виокремленням існуючих переваг та недоліків розвитку бізнесу на мікро- та макрорівні, враховуючи екологічні та соціальні фактори впливу, дозволили розробити комплексний підхід до оцінювання поточної ситуації та формування заходів SWOT-аналізу, який складається з [7]: оцінки загальних характеристик сильних і слабких сторін, що можуть мати місце в умовах функціонування підприємств, що враховують економічні, екологічні та соціальні фактори (таблиця 3.4); виявлення і дослідження загальних зовнішніх можливостей та загроз для підприємства, які виникають в умовах конкуренції на ринку з іншими підприємствами, з урахуванням економічних, екологічних і соціальних факторів (таблиця 3.5); розробки матриці SWOT-аналізу підприємства на основі оцінки і співвідношення факторів зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємства; комплексного підходу до формування стратегічних заходів на основі побудови матриці SWOT-аналізу (таблиця 3.6) [2, 7].

Таблиця 3.4

Загальні характеристики сильних і слабких сторін підприємства, що розглядаються при проведенні SWOT-аналізу*

Потенційні внутрішні переваги (сильні сторони)	Потенційні внутрішні недоліки (слабкі сторони)
<ul style="list-style-type: none"> - зацікавленість керівництва у впровадженні досягнень НТП для можливості отримання конкурентних переваг; - висока гнучкість діяльності; - швидкість обороту капіталу підприємства; - швидкість реагування на зміни кон'юнктури ринку; - добре вивчений ринок та потреби потенційних споживачів; - спрощення системи управління та зменшення кількості управлінських структур, що сприяє прийняттю оперативних управлінських рішень; - добре вивчений внутрішній місцевий ринок; - готовність та здатність до ризику діяльності; - пошук нових можливостей та ініціативність керівництва і персоналу підприємства; - майнова відповідальність та цілеспрямованість керівництва і персоналу; - впровадження інноваційної техніки та технологій у виробництво; - орієнтація на ефективність та якість продукції і обслуговування; - інформованість та постійне спостереження за діяльністю власників підприємства; - здатність переконувати людей, комунікабельність, чесність, надійність; - висока продуктивність праці; - створення сприятливих умов праці на підприємстві, реалізація заходів з їх покращення; - формування та дотримання корпоративної культури; - позитивний психологічний клімат, дружні відносини в колективі; - впровадження системи заохочення та стимулювання працівників; - імплементація заходів із екологізації діяльності підприємства; - розробка екологічної політики підприємства та її відкритість перед громадою; - поширення екологічних цінностей у колективі та суспільстві, підтримка екологічних ініціатив; - постійний моніторинг екологічних результатів діяльності. 	<ul style="list-style-type: none"> - обмежені власні фінансові ресурси для розвитку та розширення діяльності підприємства; - обмеженість номенклатури товарів і послуг; - обмежений оборотний капітал підприємства; - відсутність реальних конкурентних переваг над іншими підприємствами; - висока чутливість до змін економічної і політичної ситуації в країні, коливань економічної кон'юнктури, законодавства, діяльності фінансово-кредитної системи; - підвищений рівень ймовірності банкрутства підприємства в кризових умовах господарювання; - залежність стабільності від діяльності компаній-конкурентів, фінансового стану підприємств-постачальників і підприємств-споживачів продукції, рівня платоспроможності населення; - використання фізично та морально зношеної техніки, застарілих технологій; - низькі темпи впровадження інновацій; - недостатній рівень якості продукції та обслуговування; - відсутність системи заохочення працівників; - недотримання працівниками корпоративних принципів; - нераціональна організація праці на підприємстві; - низька продуктивність праці та нераціональне використання робочого часу працівниками; - виникнення конфліктів у колективі; - екологічно небезпечне виробництво; - недостатній рівень екологічної ефективності та відсутність заходів із її підвищення; - відсутність системи екологічного менеджменту та низька екологічна ініціатива.

*Джерело: [7]

Таблиця 3.5

Загальні зовнішні можливості та загрози для підприємства,
що розглядаються при проведенні SWOT-аналізу*

<i>Потенційні зовнішні можливості</i>	<i>Потенційні зовнішні загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> - можливість підвищення попиту на продукцію (послуги) підприємства за рахунок вивчення потреб споживачів на місцевому ринку; - знаходження цільової аудиторії на місцевому ринку; - можливість відкриття власної торгівельної точки ближче до потенційних споживачів; - входження на нові ринки (сегменти), що є нецікавими для інших підприємств, які працюють в досліджуваній галузі; - ймовірність зростання ринку у майбутньому за рахунок підвищення платоспроможності населення; - можливість збільшення кола споживачів та зростання кількості замовлень за рахунок формування позитивного екологічного іміджу підприємства, виробництва екологічно безпечної та якісної продукції; - зростання інвестиційної привабливості підприємства за рахунок його високої екологічної та соціальної ефективності. 	<ul style="list-style-type: none"> - погіршення економічної, політичної та екологічної ситуації, загострення соціальних проблем; - чутливість суб'єкта господарювання до впливу фінансової та економічної кризи; - недосконалість нормативно-правової бази; - недостатній рівень державного регулювання і державної підтримки підприємств; - недовіра більшості державних програм з підтримки діяльності підприємств малого і середнього бізнесу; - нерозвиненість ринкової інфраструктури; - низький рівень соціальної захищеності, що впливає на зниження попиту на ринку; - динамічні зміни у системі оподаткування; - необхідність постійної адаптації до умов ринку та гнучкості суб'єкта господарювання; - обмеженість отримання кредитних ресурсів на довгострокову перспективу; - складність виходу на зовнішні ринки товарів, робочої сили і капіталу; - труднощі при укладанні довгострокових договорів із постачальниками та споживачами у зв'язку із коливаннями попиту і цін; - зміни в потребах, пріоритетах та смаках споживачів, і, як наслідок, скорочення обсягів реалізації продукції (послуг) підприємства; - втрата частки ринку через входження на нього іноземних суб'єктів господарювання; - низький рівень зацікавленості інвесторів; - високі вимоги до екологічних результатів роботи підприємства та невідповідність цим вимогам.

*Джерело: [7]

Вплив зовнішніх факторів на умови господарювання та особливості внутрішнього середовища зумовлюють необхідність розробки стратегії діяльності підприємства як довгострокового плану дій для зростання економічного потенціалу, забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку у майбутньому [7].

Таблиця 3.6

Комплексний підхід до формування стратегічних заходів на основі даних матриці SWOT-аналізу*

		<i>Зовнішнє середовище</i>	
		<i>Можливості (шанси)</i>	<i>Загрози</i>
<i>Внутрішнє середовище</i>	<i>Сильні сторони</i>	<p>1. Формування ефективної системи облікового забезпечення для отримання своєчасної інформації високої якості управлінським персоналом.</p> <p>2. Проведення своєчасної діагностики фінансово-господарського стану діяльності підприємства та оцінка рівня конкурентоспроможності.</p> <p>3. Аналіз ринку з метою заповнення ринкових ніш, які не є цікавими для підприємств великого і середнього бізнесу</p>	<p>1. Розробка заходів інформаційної безпеки та захист внутрішньої інформації.</p> <p>2. Оцінка конкурентних переваг підприємства в цілому (продукції);</p> <p>3. Знаходження шляхів зниження собівартості, не знижуючи рівень якості продукції (послуг).</p> <p>4. Проведення своєчасної оцінки рівня ймовірності банкрутства в коротко- і довгостроковій перспективі.</p>
	<i>Слабкі сторони</i>	<p>1. Отримання доступу до зовнішніх джерел фінансування з метою розширення діяльності та виходу на нові ринки збуту продукції (збільшення кількості клієнтів або споживачів).</p> <p>2. Систематичний та своєчасний аналіз фінансового стану підприємства з метою підвищення рівня ліквідності й фінансової стабільності підприємства для зниження рівня залежності діяльності від економічної ситуації в країні.</p>	<p>1. Формування кола постійних покупців (клієнтів) та постачальників за рахунок тісного спілкування та особистих стосунків</p> <p>2. Укладання довгострокових договорів з покупцями та постачальниками з метою отримання впевненості в збуті готової продукції та закріплення стабільних цін на сировину і готову продукцію в поточній перспективі.</p>

*Джерело: [7]

Примітки:

поле СіМ – потребує стратегій підтримки та розвитку сильних сторін підприємства у напрямку реалізації шансів зовнішнього оточення;

поле СіЗ – передбачення стратегій використання сильних сторін підприємства з метою пом'якшення (усунення) загроз;

поле СлМ – розробка стратегій подолання слабких сторін підприємства за рахунок можливостей, що їх надає зовнішнє середовище;

поле СлЗ – іноді називають «кризовим полем», оскільки тут поєднуються загрози середовища зі слабкістю підприємства.

Результати проведеного SWOT-аналізу з урахуванням економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності підприємства виступають інформаційною базою для прийняття управлінських рішень та формування стратегії розвитку підприємства [7].

Розробка стратегії повинна відбуватись з урахуванням усіх можливих сценаріїв розвитку (оптимістичного, песимістичного) та їх альтернативних наслідків (рисунок 3.1). Застосування сценарного підходу дозволяє врахувати ризики функціонування та передбачає розробку декількох альтернативних сценаріїв розвитку із різними наслідками та однаковою вірогідністю їх настання. Такий підхід до формування стратегії розвитку підприємства дозволить розробити інтегровану стратегію – універсальну при будь-яких альтернативах розвитку, реалізація якої призведе до досягнення поставлених цілей та підвищення ефективності функціонування підприємства [7].

Наведений на рисунку 3.1 алгоритм формування та реалізації стратегії включає наступні блоки [7]:

1) *діагностичний блок* – дослідження зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства, аналіз його стану за основними фінансово-економічними показниками, оцінювання ефективності використання ресурсів з метою визначення основних проблем, оцінювання стратегічного потенціалу та окреслення перспективних напрямів розвитку;

2) *концептуальний блок* – передбачає визначення концептуальних засад формування стратегії (бачення, місії, мети, напрямів) та її формалізацію у вигляді проекту стратегії;

3) *реалізаційний блок* – являє собою втілення низки стратегічних заходів, направлених на досягнення стратегічної мети;

4) *моніторинговий блок* – забезпечує моніторинг результатів стратегії з метою виявлення відхилень від стратегічних орієнтирів;

5) *коригуючий блок* – внесення змін до розробленої стратегії та формування альтернативної стратегії розвитку підприємства.

У *підрозділі 3.2* курсової роботи здобувачем вищої освіти розробляється стратегія розвитку підприємства з урахуванням економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності підприємства. Якщо на підприємстві, що досліджується, розроблена та затверджена стратегія розвитку (яка має бути представлена у додатках до курсової роботи), то слід здійснити огляд стратегічного плану та розробити пропозиції щодо вдосконалення наявної на підприємстві стратегії розвитку. Дослідивши бізнес-процеси та здійснивши діагностику зовнішнього та внутрішнього середовищ суб'єкта господарювання, визначивши його сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, необхідно розробити стратегію для компанії, використовуючи інструмент «ескіз бізнес-стратегії» (Business Strategy Sketch) (Додаток Д).

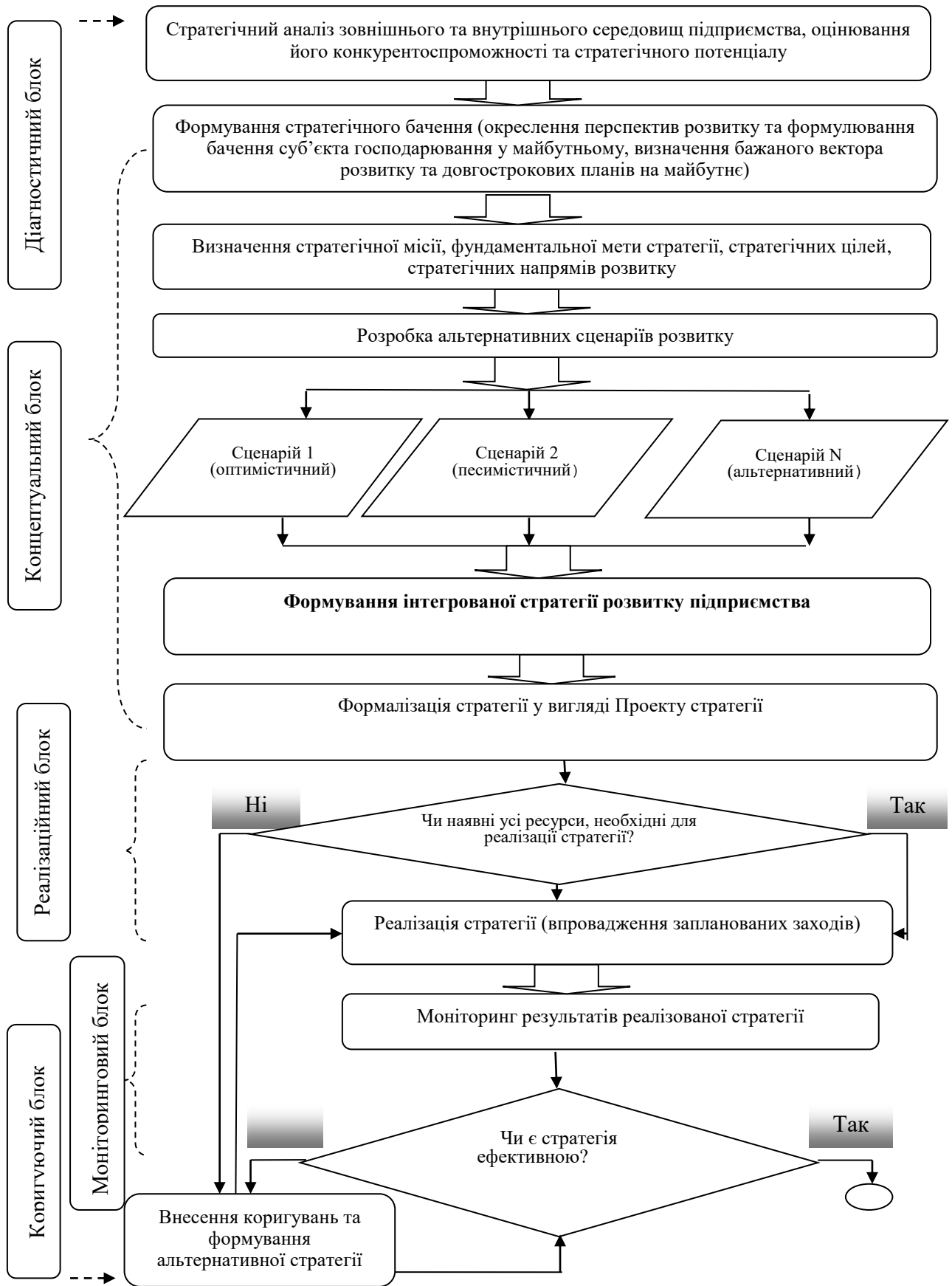

Рисунок 3.1. Алгоритм формування та реалізації стратегії розвитку підприємства [7]

У *підрозділі 3.3* курсової роботи здобувач вищої освіти здійснює огляд Звіту про управління у випадку, якщо він складається на підприємстві. У випадку, якщо підприємство не формує Звіт про управління, здобувач вищої освіти складає його самостійно, розкриваючи ключові аспекти, які мають бути висвітлені у звіті. Відповідно до «Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління» від 07.12.2018 № 982 [8] «звіт про управління містить достовірну фінансову та нефінансову інформацію про діяльність підприємства, його стан та перспективи розвитку та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності». У Звіті про управління рекомендується розкрити таку інформацію [8, розділ II, п.2]:

- «організаційна структура та опис діяльності підприємства»;
- «результати діяльності»;
- «ліквідність та зобов'язання»;
- «екологічні аспекти»;
- «соціальні аспекти та кадрова політика»;
- «ризики»;
- «дослідження та інновації»;
- «фінансові інвестиції»;
- «перспективи розвитку»;
- «корпоративне управління (складають підприємства - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до торгів на фондових біржах або щодо цінних паперів яких здійснено публічну пропозицію)».

При цьому «перелік напрямів та показників, які рекомендується розкривати у Звіті про управління не є вичерпним», «підприємство може розкривати іншу інформацію, яку вважає за доцільне» [8, розділ II, п.3]. Отже, наведений зміст Звіту про управління носить рекомендаційний характер та може бути змінений (доповнений). Складений здобувачем вищої освіти Звіт про управління слід представити у додатках до курсової роботи.

Висновки до курсової роботи формуються у відповідності до мети та поставлених завдань.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота оформлюється на стандартних аркушах паперу формату А4 та виконується державною мовою. На початку роботи розміщується титульний аркуш (Додаток А). На наступній сторінці наводиться зміст роботи з вказівкою початкових сторінок кожного розділу та підрозділу. Усі сторінки мають бути пронумеровані, окрім титульного аркуша. У тексті роботи мають бути посилання на літературні джерела. Наприкінці курсової роботи наводиться список використаних джерел та додатки. Вимоги до оформлення роботи: шрифт Times New Roman, 14 кегль, 1,5-інтервал, поля: ліве, верхнє – 25 мм, нижнє – 20 мм, праве – 15 мм, вирівнювання тексту – по ширині, абзац - 1,25 см, набір формул здійснювати в редакторі Microsoft Equation. Таблиці та інші

графічні ілюстрації можна розміщувати у тексті, вони повинні мати заголовок, окрему нумерацію, одиниці виміру. Номери таблиць та графічного матеріалу подвійні, відокремлені крапкою і означають: перше число – номер розділу роботи, а друге – порядковий номер матеріалу в межах розділу. Текст в таблиці оформлювати із застосуванням шрифту Times New Roman, 12 кегль, інтервал – одинарний. Рисунок повинен бути згрупований у один об'єкт, скановані рисунки розміщувати не можна. У додатках розміщують об'ємні схеми, графіки, таблиці (розміщенні більш ніж на 1 сторінці) тощо, а у відповідних розділах тексту роблять на них посилання [2].

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вимогами до курсової роботи з дисципліни «Управлінський облік» є: відповідність умовам завдання, обґрунтованість рішень, відповідність оформлення вимогам, посилання на першоджерела, самостійність виконання. Критерії та розподіл балів при оцінюванні курсової роботи наведені у таблиці 5.1, шкала оцінювання – у таблиці 5.2.

Таблиця 5.1

Критерії та розподіл балів при оцінюванні курсової роботи

Критерій	Кількість балів
Якість виконання курсової роботи: відповідність поставленому завданню, повнота та змістовність виконання поставленого завдання, обґрунтованість сформованих у роботі висновків.	0...50
Якість оформлення курсової роботи: дотримання визначених вимог до оформлення роботи, наявність посилань у тексті на використані джерела.	0...10
Захист курсової роботи: повнота та ґрунтовність відповідей на поставлені під час захисту запитання.	0...40
Разом:	0...100

Таблиця 5.2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
66-74	D	задовільно
60-65	E	
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

6. ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

При написанні курсової роботи здобувачі вищої освіти мають дотримуватися політики академічної доброчесності. Зокрема, важливим є дотримання правил цитування та посилань на джерела інформації. Список використаних джерел має включати наукові джерела за останні 5 років та актуальні інформаційні ресурси. Оформлення списку використаних джерел має відбуватися відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 [9]. Всі використані джерела повинні бути включені до списку використаних джерел, а в тексті виконаних робіт має бути посилання на всі використані джерела. Курсова робота має бути виконана здобувачем вищої освіти самостійно. Забороняються всі види плагіату при написанні курсової роботи та підготовці презентації для захисту, забороняється використання чужих ідей, цитат та інших матеріалів, які не є власними, без посилання на першоджерело. Роботи здобувачів вищої освіти повинні бути оригінальними, відображати їх особистий внесок, демонструвати розуміння матеріалу та здатність до критичного мислення та аналізу. При написанні курсової роботи здобувачі вищої освіти повинні використовувати актуальні джерела та матеріали, які відповідають академічним стандартам та мають наукову та/або професійну цінність. Здобувачі вищої освіти повинні утримуватися від будь-яких недоброчесних практик при виконанні курсової роботи, у тому числі від таких порушень академічної доброчесності, як фальсифікація, фабрикація, обман [10]. Здобувачі вищої освіти мають бути ознайомлені з політикою академічної доброчесності, визначеною Кодексом академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка» [11] та дотримуватися її під час написання курсової роботи з дисципліни «Управлінський облік». Курсова робота з дисципліни «Управлінський облік» проходить перевірку на плагіат відповідно до Порядку проведення перевірки кваліфікаційних робіт та індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на плагіат в Національному університеті «Чернігівська політехніка» [12]. Автор курсової роботи на зворотній стороні титульного аркушу вказує інформацію: «Я, _____, підтверджую, що дана робота є моєю власною письмовою роботою, оформленою з дотриманням цінностей та принципів етики і академічної доброчесності відповідно до Кодексу академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка». Я не використовував/ла жодних джерел, крім процитованих, на які надано посилання в роботі» [12]. При цьому встановлюється наступна шкала унікальності: 1) 100-60% - висока унікальність, робота допускається до захисту; 2) 59-31% - середня унікальність, робота потребує доопрацювання в частині коректності та повноти цитувань; 3) 30% і нижче - низька унікальність, робота потребує суттєвого доопрацювання та обов'язкової повторної перевірки на плагіат. За умови, якщо відсоток унікальності індивідуального завдання 30% і нижче, завдання після повторної перевірки на плагіат не може бути оцінено на 90 і більше балів за 100-бальною шкалою відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» [12].

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дем'янишина О.А. Управлінський облік: навчальний посібник/ МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2019. 216 с.
2. З.-М.В. Задорожний, І.Я. Омецінська, Л.Т. Богуцька. Управлінський облік: приклади, задачі, тести: навч. посіб./ 2-ге доповн. і переробл. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 211 с. URL: <http://surl.li/cnacy>
3. Управлінський облік для бухгалтера: практ. керівництво. Дніпро: Баланс-Клуб, 2019. 95 с.
4. Cost and Management Accounting. The Institute of company secretaries of India. Laser Typesetting by Delhi Computer Services, Dwarka, New Delhi Printed at M.P. Printers. URL: <http://surl.li/cnacu>
5. International Negotiations Handbook: Success Through Preparation, Strategy, and Planning. PILPG's and Baker McKenzie's. URL: <http://surl.li/chhya>
6. Essential tools for management accountants. The tools and techniques to support sustainable business success. AICPA, CIMA, CGMA. URL: <http://surl.li/bkwrk>
7. Hadid W., Al-Sayed M. Management accountants and strategic management accounting: The role of organizational culture and information systems. Management Accounting Research. 2021. Ch. 50.
8. Kurt Heisinger, Sierra College, Joe Hoyle. Managerial Accounting. University of Richmond. URL: https://saylordotorg.github.io/text_managerial-accounting/
9. Maheshwari S. N., Maheshwari S. K., Maheshwari M. S. K. Principles of Management Accounting. Sultan Chand & Sons, 2021. URL: <http://surl.li/chhpu>
10. Гнедіна К.В., Нагорний П.В. Використання інформаційних технологій і систем в обліку та управлінні економічною безпекою підприємств в умовах діджиталізації. *Фінансовий простір*. 2020. № 3. С. 132-141.
11. Гнедіна К.В., Нагорний П.В. Звіт про управління: сутність та особливості формування. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. №1 (25). С. 134-142.
12. Гнедіна К.В., Нагорний П.В. Перспективи використання штучного інтелекту в бухгалтерському обліку, оподаткуванні, аудиті та управлінні підприємством. Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (23 червня 2023 р). відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 15. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2023. С. 29-32.
13. Гнедіна К.В., Нагорний П.В. Формування системи стратегічного управлінського обліку як інструмента управління ризиками діяльності підприємства в умовах воєнного часу. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства: колективна монографія/ за

ред. О.Ю. Акименко. – Чернігів: Національний університет «Чернігівська політехніка», 2023. С.120-147.

14. Маренич Т., Поливана Л., Кирильєва Л., Шеховцова Д. Трансформація базових підходів до організації управлінського обліку в умовах глобалізації. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 1(36). С. 99–107.

15. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text>

16. Управлінський облік: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» усіх форм навчання/Укл. Гнедіна К.В. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка». 2022. 30 с.

17. Fleischman R., McLean T. Management accounting: Theory and practice. The Routledge companion to accounting history. Routledge, 2020. P. 214-251.

18. Hnedina K.V. Strategy: essence, advantages, methods and techniques of formation. *Бізнес Інформ*. 2019. № 2. С. 14-20.

19. Hnedina K.V., Vertiiko A.A. Formation of strategic management accounting system for a startup enterprise. *Problems and prospects of economy and management*. 2020. № 1 (21). P. 309-320.

20. Management Accounting. Study Text. SUP. URL: <https://cutt.ly/vZeaSub>

21. Standard Costing Example. URL: <https://strategiccco.com/standard-costing-example/>

22. Van Vliet V. Absorption Costing. ToolsHero. URL: <https://www.toolshero.com/financial-management/absorption-costing/>

23. Van Vliet V. Direct costing method. ToolsHero. URL: <https://www.toolshero.com/financial-management/direct-costing/>

Інформаційні ресурси

1. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». Курс: Management Accounting. URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=2996>

2. Accounting Coach. URL: <https://www.accountingcoach.com/blog/what-is-managerial-accounting>

3. CIMA - Chartered Institute of Management Accountants. URL: <https://www.cimaglobal.com/>

4. Else Grech Accounting. URL: <https://www.youtube.com/user/elsegrech/videos>

5. Management Accounting Books. URL: <https://www.pdfdrive.com/management-accounting-books.html>

6. Management Commentary. The International Accounting Standards Board. URL: <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/management-commentary/#current-stage>

7. Social Science Research Network (SSRN). URL: <https://papers.ssrn.com/>

8. 9 Soft Skills Employers Are Looking for in 2022. URL: <https://www.topresume.com/career-advice/6-soft-skills-employers-are-looking-for>
9. Top 11 Techniques used in Management Accounting. URL: <https://www.accountingnotes.net/management-accounting/techniques/top-11-techniques-used-in-management-accounting/5862>
10. What is Management Accounting? URL: <https://www.myaccountingcourse.com/accounting-dictionary/management-accounting>

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Управлінський облік: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» усіх форм навчання/Укл. Гнедіна К.В. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2022. - 30 с.
2. Управлінський облік: метод. рек. до написання курс. роботи для студентів спец. 071 «Облік і оподаткування» усіх форм навчання / уклад. К. В. Гнедіна. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. - 22 с.
3. Гнедіна К.В., Атрощенко А.П. Прийняття та оцінювання управлінських рішень на підприємствах у сучасних умовах господарювання. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку*: II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 30 листопада 2016 р.): тези доп. – Чернігів, Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. С. 76-78.
4. Ленъ В.С. Управлінський облік. Знання-Прес, 2006. 317 с.
5. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: навч. пос. [3-є вид., випр. і доп.]. К.: Знання, 2008. 483 с.
6. Hnedina K.V. Strategy: essence, advantages, methods and techniques of formation. *Бізнес Інформ*. 2019. № 2. С. 14-20.
7. Gogol T.A., Hnedina K.V. Strategic management of enterprise activity in the context of sustainable development concept. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 3 (7). С. 181-189.
8. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.12.2018 № 982 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#n10>
9. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Чинний від 2016-07-01. Вид. офіц. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 16 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>
10. Податковий менеджмент: метод. рекомендації до самост. роботи для здобувачів вищ. освіти перш. (бакалавр.) рівня спеціальності 071 «Облік і оподаткування» усіх форм навчання/уклад. К.В. Гнедіна. - Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка». 2023. 18 с.

11. Кодекс академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка» (нова редакція), затв. Вченою радою Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 травня 2021 року, протокол № 5. URL: <http://surl.li/dqptz>

12. Порядок проведення перевірки кваліфікаційних робіт та індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на плагіат в Національному університеті «Чернігівська політехніка», затв. Вченою радою Національного університету «Чернігівська політехніка» від 31 травня 2021 року, протокол № 5 (зі змінами). URL: <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/poryadok-provedennya-perevirky-kval-robit-ta-individualnyh-zavdan-na-plagiat.pdf>

ДОДАТОК А**Зразок оформлення титульної сторінки**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут економіки
Кафедра економіки, обліку і оподаткування

КУРСОВА РОБОТА**З дисципліни «Управлінський облік»**

на тему «Дослідження системи управлінського обліку підприємства
_____ (обирається здобувачем вищої освіти) та напрями її
вдосконалення»

Виконав(ла):

Здобувач(ка) вищої освіти групи _____ підпис ПІБ

Керівник:

к.е.н., доцент кафедри
економіки,
обліку і оподаткування

підпис Гнедіна К.В.

Чернігів 202_

ДОДАТОК Б

Бізнес-модель CANVAS для підприємства

<i>Ключові партнери</i> ...	<i>Ключові дії</i> ...	<i>Ключові цінності</i> ...	<i>Відносини зі споживачами</i> ...	<i>Сегменти споживачів</i> ...
	<i>Ключові ресурси</i> ...		<i>Канали</i> ...	
<i>Структура витрат</i> ...			<i>Потоки доходів</i> ...	

ДОДАТОК В**Діагностика зовнішнього середовища підприємства****STEEPLE – аналіз для діагностики зовнішнього середовища підприємства**

S	СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ (SOCIAL FACTORS)	
T	ТЕХНОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ (TECHNOLOGICAL FACTORS)	
E	ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ (ECONOMICAL FACTORS)	
E	ЕКОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ (ECOLOGICAL FACTORS)	
P	ПОЛІТИЧНІ ФАКТОРИ (POLITICAL FACTORS)	
L	ПРАВОВІ ФАКТОРИ (LEGAL FACTORS)	
E	ЕТИЧНІ ФАКТОРИ (ETHICAL FACTORS)	

Тенденції та перспективи розвитку галузі, до якої належить підприємство

Тенденції/Проблеми	Перспективи/Стратегічні напрями розвитку
Економічні аспекти	
Соціальні аспекти	
Екологічні аспекти	

Матриця SWOT-аналізу

<p>СИЛЬНІ СТОРОНИ</p> <p><i>Потенційні внутрішні переваги</i></p> <p>...</p>	<p>СЛАБКІ СТОРОНИ</p> <p><i>Потенційні внутрішні недоліки</i></p> <p>...</p>
<p>МОЖЛИВОСТІ</p> <p><i>Потенційні зовнішні можливості</i></p> <p>...</p>	<p>ЗАГРОЗИ</p> <p><i>Потенційні зовнішні загрози</i></p> <p>...</p>

ДОДАТОК Д

Ескіз бізнес-стратегії (Business Strategy Sketch)*

<i>Місія</i>	<i>Бачення</i>	<i>Ціль</i>	<i>Завдання</i>	<i>Ключові показники</i>
...
<i>Стратегічні напрямки</i>	<i>Дії (заходи)</i>	<i>Ресурси</i>	<i>Період реалізації</i>	<i>Цільові результати</i>
...
...
...

*Джерело: розроблено автором